

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра конституційного права України

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРАВООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ЮСТИЦІЇ»**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором студента

Рік набору – 2021

Харків 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Правоосвітня діяльність органів юстиції» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2021. 21 с.

Розробник:
Ковтун Віталій Іванович,
кандидат юридичних наук, доцент;
Ткаченко Євгеній Володимирович,
кандидат юридичних наук, доцент

Затверджено на засіданні кафедри конституційного права України
(протокол № 1 від 10.09.2021 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні
кафедри конституційного права України
(протокол № 9 від 13.06.2022 р.)

Завідувачка кафедри – Тетяна Слінько, кандидатка юридичних наук,
доцентка

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	5
3. Зміст програми навчальної дисципліни.....	8
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни.....	10
4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання.....	11
4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання.....	12
5. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання	14
6. Критерії оцінювання результатів навчання.....	15
7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання.....	16
8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	16

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Правоосвітня діяльність органів юстиції» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Право» другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 081 «Право» спеціальності 081 «Право».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4,0	Галузь знань – 08 «Право»	За вибором студента	За вибором студента
Кількість модулів – 3		Рік підготовки: 2021-2022	Рік підготовки: 2021-2022
Загальна кількість годин - 120	Спеціальність – 081 «Право»		семестр 1-2
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 - 4, самостійної роботи студента - 6 - 8.		Рівень освіти – другий (магістерський)	Лекції 20 год.
	Практичні/семінарські заняття 20 год.		Практичні/семінарські заняття 4 год.
	Самостійна робота 80 год.		Самостійна робота 110 год.
	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (диференційований залік)		Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (диференційований залік)

Мета навчальної дисципліни – формування знань і практичних навичок щодо порядку організації та проведення правоосвітньої діяльності органів юстиції.

Завдання:

- вивчення засобів, методів та пошук дієвих організаційних форм забезпечення правоосвітньої діяльності органів юстиції, запровадження нових підходів до її здійснення.

- формування системи теоретичних знань про форми забезпечення правоосвітньої діяльності органів юстиції;

- визначення актуальних проблем організації та проведення правоосвітньої діяльності органів юстиції;

- аналіз і дослідження прикладних проблем порядку проведення правовосвітньої діяльності органів юстиції;

Пререквізити: Конституційне право України, адміністративне право, теорія права; Демократія: від теорії до практики (курс IFES).

Кореквізити: Публічне право: сучасні доктрини в судовій та правозастосовній практиці; Конституційний механізм захисту прав людини; Теорія і практика конституційного судочинства.

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН-1.	Аналізувати та системно розуміти структуру та особливості правоосвітньої діяльності органів юстиції.
РН 2.	Демонструвати знання та розуміння правоосвітньої діяльності органів юстиції як складової частини системи освіти, сприяти формуванню високого рівня правової культури та правосвідомості, її ціннісних орієнтирів та активної позиції громадян та громадянського суспільства.
РН-3.	Обґрунтовано формулювати свою правову позицію щодо проблем здійснення правоосвітньої діяльності органів юстиції
РН-4	Забезпечувати застосування принципу верховенства права (правовладдя) як фундаментальної цінності Євроатлантичної спільноти та загально визнаних норм і принципів міжнародного права у практичному контексті правоосвітньої діяльності органів юстиції
РН-5	Володіти навичками кваліфікації при здійсненні комплексу заходів виховного, навчального та інформаційного характеру, спрямованих на створення належних умов для набуття громадянами обсягу правових знань та навичок у їх застосуванні, необхідних для реалізації своїх прав і свобод, а також виконання покладених на них обов'язків;
РН-6	Планувати результати правоосвітньої діяльності при формуванні у громадян поваги до права, гуманістичних правових ідей, загальнолюдських та національних правових цінностей, а також реалізації ідеалів конституційного патріотизму тощо.
РН-7	Прогнозувати вплив різних соціальних факторів на досягнення

мети і завдань правоосвітньої діяльності органів юстиції, створення належних умов для набуття правових знань та підвищення рівня правової поінформованості громадян.

Викладання навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей та досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти відповідної спеціальності та освітньо-професійною програмою «Право», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК-2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК-7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 1.3. Здатність до безперервної самоосвіти та самовдосконалення.

ЗК 1.6. Здатність до аналізу та структурування нормативно-правового матеріалу.

ЗК 1.20. Здатність застосовувати новітні підходи для пошуку оптимальних рішень, що виникають у швидкозмінюваному середовищі.

Спеціальних компетентностей:

СК-1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

СК-2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК-3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК-4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК-9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

СК-1.19 Здатність системно розуміти законодавство про діяльність органів юстиції, аналізувати та тлумачити його.

СК-1.20 Здатність виявляти проблеми в організації діяльності органів юстиції при прийнятті рішень, наданні адміністративних послуг, здійсненні юрисдикційної діяльності.

Програмних результатів навчання:

ПРН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

ПРН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

ПРН 3. Проводити збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

ПРН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

ПРН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

ПРН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

ПРН 12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Правова освіта як напрямок діяльності органів юстиції, теоретичні засади її здійснення

Правова освіта населення як чинник формування високої правосвідомості та правової культури людини і суспільства. Конституційна культура як елемент правової культури населення. Основні типи правової культури. Правова культура в аспекті проведення конституційної реформи. Фактори, що впливають на деформацію правосвідомості населення. Конституційний патріотизм. Чинники, що впливають на участь громадян у демократичних процесах.

Органи юстиції в право освітньому механізмі України. Поняття, зміст та система правоосвітньої діяльності органів юстиції. Види правоосвітньої діяльності. Юридична освіта в правоосвітній діяльності органів юстиції. Правова робота як форма правоосвітньої діяльності органів юстиції. Правова освіта населення як напрямок діяльності органів юстиції. Безоплатна правова допомога як форма правоосвітньої діяльності органів юстиції.

Конституція України як основа формування правової культури. Поняття конституції та її юридичні властивості. Обмежувальна та ідеологічна функції конституції. Спеціальнодозвільний принцип: зміст та особливості закріплення в Основному Законі. Правова охорона та захист конституції. Конституційно–правова відповідальність у механізмі захисту Конституції України.

Модуль 2. Конституційні права і свободи людини як основоположна цінність правоосвітньої діяльності органів юстиції.

Конституційні засади правового статусу людини. Класифікація конституційних прав і свобод людини. Міжнародні стандарти в галузі прав людини. Обмеження щодо реалізації прав людини. Принцип заборони

дискримінації у законодавстві України. Національна стратегія у сфері прав людини. Бізнес і права людини.

Конституційний механізм захисту прав людини і основоположних свобод. Поняття та система гарантій конституційних прав і свобод людини. Право на судовий захист у конституційному механізмі забезпечення прав людини. Право на правову допомогу як гарантія прав і свобод людини. Конституційна скарга у механізмі захисту прав людини.

Права людини та Європейський Суд з прав людини. Право на звернення до Європейського Суду з прав людини як міжнародно-правова гарантія прав і свобод людини. Захист інтересів держави у Європейському Суді з прав людини.

Модуль 3. Правоосвітня діяльність органів юстиції та фундаментальні цінності Євroatлантичної спільноти (верховенство права (правовладдя) та демократія).

Європейська інтеграція як напрямок правоосвітньої діяльності органів юстиції. Співробітництво між Україною та ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки. Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Законодавчі засади адаптації законодавства України до стандартів ЄС. Загальнодержавна інформаційна мережа з питань європейського права.

Верховенство права (правовладдя) в правоосвітній діяльності органів юстиції. Поняття та зміст принципу верховенства права. Концепції верховенства права. Принцип законності. Юридична визначеність. Доступ до правосуддя у правовій державі. Антикорупційна політика як умова забезпечення принципу верховенства права.

Конституційна демократія і громадянська рівність в правоосвітній діяльності органів юстиції. Засади демократичного врядування. Принцип народовладдя як ознака конституційної демократії. Громадський контроль у демократичній державі. Методи громадянської участі. Прозорість у діяльності органів юстиції як елемент демократії. Засади запобігання та протидії дискримінації в Україні.

4.Обсяг і структура навчальної дисципліни

4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквіуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Правова освіта як напрямок діяльності органів юстиції, теоретичні засади її здійснення.				
		Тема 1. Правова освіта населення як чинник формування високої правосвідомості та правової культури людини і суспільства.	12	2	2	8
		Тема 2. Органи юстиції в правоосвітньому механізмі України.	12	4	4	8
		Тема 3. Конституція України як основа формування правової культури населення.	12	2	2	8
		<i>Разом</i>	48	8	8	32
		Модуль 2. Конституційні права і свободи людини як основоположна цінність				

		правоосвітньої діяльності органів юстиції.				
		Тема 1. Конституційні засади правового статусу людини	12	2	2	8
		Тема 2. Конституційний механізм захисту прав людини і основоположних свобод.	12	2	2	8
		Тема 3. Права людини та Європейський Суд з прав людини.	12	2	2	8
		<i>Разом</i>	36	6	6	24
		Модуль 3. Правоосвітня діяльність органів юстиції та фундаментальні цінності Євроатлантичної спільноти (верховенство права (правовладдя) та демократія).				
		Тема 1. Європейська інтеграція як напрямок правоосвітньої діяльності органів юстиції.	12	2	-	8
		Тема 2. Верховенство права (правовладдя) в правоосвітній діяльності органів юстиції.	12	2	2	8
		Тема 3. Конституційна демократія і громадянська рівність в	12	2	2	8

		правоосвітній діяльності органів юстиції.				
		<i>Разом</i>	36	6	6	24
		Усього годин / кредитів ECTS	120/4,0	20	20	80

4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквиуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Правова освіта як напрямок діяльності органів юстиції, теоретичні засади її здійснення				
		Тема 1. Правова освіта населення як чинник формування високої правосвідомості та правової культури людини і суспільства.	10	-	-	10
		Тема 2. Органи юстиції в правоосвітньому механізмі України.	24	2	2	20
		Тема 3. Конституція України як основа формування правової культури населення.	10	-	-	10
		<i>Разом</i>	44	2	2	40
		Модуль 2. Конституційні права і свободи людини як				

		основоположна цінність правоосвітньої діяльності органів юстиції				
		Тема 1. Конституційні засади правового статусу людини	10	-	-	10
		Тема 2. Конституційний механізм захисту прав людини і основоположних свобод.	24	2	2	20
		Тема 3. Права людини та Європейський Суд з прав людини.	10	-	-	10
		<i>Разом</i>	44	2	2	40
		Модуль 3. Правоосвітня діяльність органів юстиції та фундаментальні цінності Євroatлантичної спільноти (верховенство права (правовладдя) та демократія).				
		Тема 1. Європейська інтеграція як напрямок правоосвітньої діяльності органів юстиції.	12	2	-	10
		Тема 2. Верховенство права (правовладдя) в правоосвітній діяльності органів юстиції.	10	-	-	10
		Тема 3. Конституційна демократія і	10	-	-	10

		громадянська рівність в правоосвітній діяльності органів юстиції.				
		<i>Разом</i>	32	2	-	30
		Усього годин / кредитів ECTS	120/4,0	6	4	110

5. *Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання*

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Правоосвітня діяльність органів юстиції» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквіумів.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль							Підсумкова оцінка знань (диференційований залік)
Модуль № 1		Модуль № 2		Модуль № 3		Самостійна робота студентів	
п/з	Колоквіум	п/з	Колоквіум	п/з	Колоквіум		
max 20	max 10	max 15	max 10	max 15	max 10	max 20	max 100

6. Критерії оцінювання результатів навчання

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум	Max 10	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок.
	5	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Індивідуальна підсумкова письмова робота	Max 20	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота не містить методологічних помилок, є посилання на джерела та власні висновки. При захисті продемонстровані глибокі знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	15	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота містить незначні методологічні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки.

		При захисті продемонстровані достатні знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	10	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри, але з незначними помилками. Робота містить методологічні та змістовні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, але виникли проблеми з аргументації окремих понять та суджень у роботі, доведеність висновків.
	5	Робота оформлена з помилками та порушеннями кафедральних вимог щодо форми роботи. Робота містить методологічні та змістовні помилки, використано недостатню кількість джерел для обґрунтування дослідження та висновків. При захисті виникли труднощі щодо розкриття змісту теми, наведення аргументів стосовно окремих положень роботи та обґрунтованості і доведеності висновків.
	Min 0	Робота оформлена неналежним чином, без посилання на джерела та містить методологічні помилки. При захисті автор роботи не може продемонструвати знання з обраної теми, навести аргументацію понять та здійснити аналіз інформації. Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.
Диференційований залік	100	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах і концепціях навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з навчальної дисципліни й використання отриманих знань у практичній роботі.
	90	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	85	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих помилок. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної
зараховано		

		роботи.
	75	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки й суттєві неузгодженості у відповіді на заліку за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
	70	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на заліку за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
	60	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на питання на заліку.
не зараховано	55	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою для заліку	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НІОУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79

D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : прийнята на п'яті сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. С. 141.

2. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року [Електронний ресурс] // Режим доступу: rada.gov.ua

3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 року [Електронний ресурс] // Режим доступу: rada.gov.ua

4. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. *Відом. Верх. Ради України*. 1996. № 47. Ст.256.

5. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2003. № 31 – 32. Ст. 263.

6. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2004. № 51. Ст. 553.

7. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012. *Відом. Верх. Ради України*. 2013. № 32. Ст.409.

8. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.
9. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06.09. 2005 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2005. № 43. Ст. 483.
10. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2007. № 29. Ст. 389.
11. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2010. № 38. Ст. 509.
12. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2012. № 16. Ст. 146.
13. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2004. № 15. Ст. 232.
14. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.
15. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2013. № 51. Ст. 716.
16. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06. 2010 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2010. № 34. Ст. 481.
17. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2011. № 13 – 14, № 15 – 16, № 17. Ст. 112.
18. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2001. № 5 - 6. Ст. 30.

19. Митний кодекс України від 13.03. 2012 р. *Відом. Верхов. Ради України*. 2012. № 44-45, № 46-47, № 48. Ст.552.
20. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. *Відом. Верхов. Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.
21. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. *Відом. Верхов. Ради України*. 1991. № 29. Ст. 377.
22. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07. 2011 р. *Відом. Верхов. Ради України*. 2012. № 8. Ст. 61.
23. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. *Відом. Верхов. Ради України*. 1994. № 27. Ст. 218.
24. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. *Відом. Верхов. Ради України*. 2017. № 29. Ст. 315.
25. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04. 2000 р. *Відом. Верхов. Ради України*. 2000. № 29. Ст. 228.
26. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07. 2012 р. Закон України від 06.04. 2000 р. *Відом. Верхов. Ради України*. 2013. № 24. Ст. 243.
27. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21.11.1992 р. *Відом. Верхов. Ради України*. 1993. № 5. Ст. 21.
28. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 01.06.2000 р. *Відом. Верхов. Ради України*. 2000. № 35. Ст. 290.
29. Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю: Закон України від 16.11.2000 р. *Відом. Верхов. Ради України*. 2001. № 1. Ст. 2.
30. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю: Закон України

від 18.05. 2004 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2004. № 33 - 34. Ст. 404.

31. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03. 2000 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2000. № 22. Ст. 171.

32. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 09.07. 2003 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2003. № 49 - 51. Ст. 376.

33. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03. 1991 р. *Відом. Верх. Ради України*. 1991. № 21. Ст. 252.

34. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2019. № 18. Ст. 73.

35. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 28.02.1991 р. *Відом. Верх. Ради України*. 1991. № 16. Ст. 200.

36. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2003. № 49 – 51. Ст. 376.

37. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2015. № 1. Ст. 1.

38. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2015 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2014. № 26. Ст. 892.

39. Про соціальний захист дітей війни: Закон України від 18.11.2004 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2005. № 4. Ст. 94.

40. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 р. *Відом. Верх. Ради України*. 1992. № 15. Ст. 190.

41. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. *Відом. Верх. Ради України*. 1993. № 45. Ст. 425.

42. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992 р. Закон України від 22.10.1993 р. *Відом. Верх. Ради України*. 1992. № 29. Ст. 399.

43. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. *Відом. Верх. Ради України*. 2012. № 19 - 20. Ст. 179.

44. Рішення Конституційного Суду України у справі про здійснення влади народом від 5 жовтня 2005 р. № 6-рп/2005. *Офіційний вісник України*. – 2005. 26 жовт. № 41. С. 31.

45. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо конституційності тлумачення Верховною Радою України статті 98 Конституції України від 11 липня 1997 р. № 3-зп. *Офіційний вісник України*. 1997. № 29. С. 85.

Література.

Основна література

Адміністративна юстиція: європейський досвід та пропозиції для України. Київ: Факт. 2003. 536 с.

Конституційне право України: підручник / за ред. Т.М. Слінько – Харків: Право, 2020. 592 с.

Барабаш Ю. Г. Принцип соціальної держави: окремі питання конституційно-правової доктрини та практики на сучасному етапі. Правова

доктрина України: у 5-ти т. [Т. 2: Публічно-правова доктрина України]. Ю. П. Битяк, Ю. Г. Барабаш, М. П. Кучерявенко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Х.: Право, 2013. 864 с.

Барабаш Ю. Г. Конституційний вимір української демократії (історико-теоретичні нотатки). Право України. 2014. № 7. С. 137–145.

Дудка О. Адміністративна юстиція Великобританії. Юридичний журнал. 2010. № 1. С. 68–70.

Кампо В. М. Становлення нового адміністративного права України : науково-популярний нарис. К. : Видавничий Дім «Юридична книга». 2000. 60 с.

Речицький В. В. Неформальний конституціоналізм II. Харків: ТОВ «Видавництво «Права людини». 2021. 440 с.

Тодика Ю. М. Основи конституційного ладу України: Монографія. Х.: Факт, 2000. 176 с.

Додаткова література

Аджемоглу Д., Робінсон Д. Вузкий коридор. Держави, суспільства і доля свободи. К.: Наш формат. 2020. 520 с.

Барабаш Ю. Г. Дихотомія правової, демократичної та соціальної державності-тонка грань українського конституціоналізму. Право України. 2010. № 7. С. 24-32.

Битяк Ю. П. Становлення та шляхи забезпечення доступності правосуддя в адміністративному судочинстві. Вісник Академії правових наук України. 2003. № 1 (32). С. 51–60.

Бориславська О. М. Європейська модель конституціоналізму: системно-аксіологічний аналіз. Харків: Право. 2018. 384 с.

Веніславський Ф.В. Конституційні цінності як основа консолідації українського народу. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2014. № 4 (23) С. 281–283.

Речицький В.В. Прості цінності конституціоналізму. Права человека в Украине : информ. портал Харьк. правозащит. группы. Режим доступа : <http://Nhpg.org/ru/index.php?id=1317622749>. Заголовок з екрана.

Барабаш Ю. Г. Питання демократії в правових позиціях Конституційного Суду України. Вісник Конституційного Суду України. 2011. № 4. С. 82–87.

Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобальної демократії. К. Наш формат. 2019. 608 с.

Сен А. Демократія як універсальна цінність. Демократія: антологія / упоряд. О. Проценко. К.: Смолоскип, 2005. С. 120–132.

Скрипнюк О.В. Демократія: Україна і світовий вимір (концепції, моделі та суспільна практика. К., Логос. 2006. 368 с.

Лі Куан Ю. Роздуми великого лідера про майбутнє Китаю, США та світу. "КМ-Букс", 2017, 224 с.

Макс Вебер Протестантська етика і дух капіталізму. К.: Наш Формат, 2018

Фукуяма Ф. Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до Французької революції / пер. Роман Корнута. К.: Наш Формат, 2018

Ковтун В. І. Гарантії державного суверенітету України: конституційно-правовий аспект. Харків, 2014. 226 с.

Ткаченко Є. В. Конституційно-правове регулювання мовних відносин: порівняльний аспект. НЮАУ. Харків, ФІНН, 2010. 336 с.

Дахова І.І. Участь громадян в управлінні державними справами: питання теорії і практики. Форум права. 2014. № 3. С. 102-109 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_3_.pdf

Колодій А.М., Олійник А.Ю. Права людини і громадянина в Україні: Навч. посіб. К. Юрінком Інтер, 2004. 336с.

Кушніренко О.Г. Слінько Т.М. Права і свободи людини і громадянина: Навч. посіб. Х.: Факт, 2001. 440 с.

Рабінович П.М. До модернізації конституційно-правового статусу людини і громадянина (львівські пропозиції). Право України. 2014. № 7. С. 146-156.

Скрипнюк О.В. Права та свободи людини: проблеми забезпечення в умовах порушення територіальної цілісності та державного суверенітету України. Права людини в Україні в сучасних умовах: пошук нових механізмів утвердження та забезпечення : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (10 груд. 2014 р.). Київ: Ліра-К, 2014. С. 31-42.

Федоренко В.Л. Конституційні права та свободи людини в Україні й ефективність їх гарантування. Питання теорії конституційного права і модернізації Конституції України: Зб. наук. Праць. К.: Видавництво Ліра-К, 2013. 190 с.

Інтернет-ресурси

Сайт Ради Європи - <http://www.coe.kiev.ua>

Проект ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції» - <http://www.justicereformukraine.eu/uk/>

Офіційний веб-портал Верховної Ради України - URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

Офіційний веб-портал Президента України - <http://www.president.gov.ua>

Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України - <http://www.kmu.gov.ua>

Офіційний веб-портал Верховного Суду - https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/

Офіційний веб-портал Конституційного Суду України - <https://ccu.gov.ua/>

Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України - <https://minjust.gov.ua/>